

Ducháček, Otto

[Cohen, Marcel et al. *Le français élémentaire? Non.*]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1957, vol. 6, iss. A5, pp. 138-139

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100685>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

slední době Tomáš Navarro (Estudios de fonología española, Syracuse 1946), vycházejíce však spíše s hlediska fonetického. Alarcos nás seznamuje s čísly, ke kterým dospěl a porovnává je s výsledky Zifpa a Rogerse i Navarra. Nebude bez zajímavosti uvést několik těchto čísel: Vokály se podílejí 47,3 % a konsonanty 52,7 % na celkovém počtu fonémů. Vokály podle frekvence následují za sebou v tomto pořadí: a (13,7 %), e (12,6 %), o (10,3 %), i (8,6 %), u (2,1 %). Z 52,7 % fonémů konsonantických připadá 12,8 % na likvidy a 39,9 % na ostatní fonémy jeho schématu, z nichž pak 9,1 % tvoří „nasales“, a 30,8 % „orales“. Z konsonantů dosahuje nejvyššího procenta výskytu s (8 %).

Ve srovnání s jinými románskými jazyky vidíme, že španělština má nejvyšší počet vokalic-
kých fonémů (italština 47 % vokálů: 53 % konsonantů, portugálština 46 % : 54 %, franština 44 % : 56 %). — Tyto údaje jsou ve shodě s čísly, která uvádí B. Hála—M. Sovák v knize Hlas, řeč, sluch, 3. v., Praha 1955, str. 253. (Pro srovnání s češtinou viz pojednání V. Mazlové: Jak se projevuje zvuková stránka češtiny v hláskových statistikách; Naše řeč 30, 1946, 101 n.)

Distinktivní funkci ve španělštině neplní jen fonémy. Podobnou funkci zastávají i některé prvky prosodické, z nichž prvofadou úlohu hraje přízvuk. Prosodickým (nejmenším fonématickým celkem, který může nést přízvuk) je slabika a v ní je nositelem přízvuku vždy foném vokalic-
ký. Postavení kulminační slabiky v různých slovech bývá rozličné, omezuje se však jen na tři poslední slabiky. Ostatní prosodické prvky (tono, entonación, duración) jsou ve fonologii slova bezvýznamné. Uplatnění nacházejí jen ve fonologii věty.

V závěrečné kapitole o diachronické fonologii španělštiny vychází autor z fonématického o
systému vulgární latiny, který byl podkladem pro další stadia vývoje španělštiny až ke konečné normě, ustálivší se v 17. století.

Závěrem je nutno říci, že Alarcosova kniha znamená velký přínos pro linguistiku, která jí byla obohacena novými pohledy na problematiku španělštiny. Velmi cenný je také soupis bibliografie, ukončující každou kapitolu. Jsou v něm hojně zastoupeny i práce týkající se fonologie českého jazyka.

Lubomír Bartoš

Le français élémentaire? Non. Paris, Editions sociales 1955, 113 str.

Je to soubor článků pokrokových francouzských linguistů s Marcelem Cohenem v čele, odsuzující pokus o zjednodušení franštiny, k němuž došlo z podnětu francouzské komise UNESCO a za plné podpory francouzského ministerstva výchovy.

M. Cohen po vzoru Brunotovy kritiky akademické mluvnice „Observations sur la Grammaire de l'Académie française“ cituje úryvky z oficiální publikace „Le français élémentaire“ (Ministère de l'Education nationale — Centre national de documentation, Paris 1954) a glosuje je nejen jako zkušený jazykovědec, který má znamenitý smysl pro praxi a nedá se oklamat žádnou frází, ale i jako bystrý debatér, jenž dovede mistrně užívat ironie a satirických sřehů. Nemilosrdně odkrývá nejen nedopatření a omyly, na př. tvrzení, že Racinův slovník má jen 1200 slov, ale i různé jiné slabiny oficiální publikace, jichž si namnoze sami autoři byli vědomi, jak je patrné z jejich opatrné stylisace, na kterou Cohen vrhá ostré světlo. — Pochybuje především o vhodnosti sebraného materiálu (na magnetofonické pásky bylo zachyceno 163 rozhovorů o 312000 slovech) i o jeho zpracování. Kritisuje volbu slov i jejich počet. Za minimum pokládá 2000 slov a navrhuje, jak do tohoto počtu doplnit oněch 1374 slov pojatých do „français élémentaire“. — Právem se pozastavuje nad vynecháním některých „pomocných“ slov (*pis, pire, moindre, nul, aucun*), samostatných zájmen přivlastňovacích, minulého infinitivu, *passé simple*, jakož i imperfekta a *plusquamperfekta* subjunctivu. Nesouhlasí ovšem ani s tím, že se užívání kondicionálu omezuje jen na souvětí podmínečná, užívání subjunctivu rovněž jen na nejčastější případy (nemá se učít o subjunctivu ve větách hlavních) a užívání některých tvarů jen na určitá spojení, na př. *novel* jen na spojení *novel an*. — Závěrem Cohen soudí, že uvedená publikace by mohla sloužit nejvýše za podklad k diskusím, které by se mohly ukázat plodnými pro příští práce.

Druhoh důležitou částí naší brožury je úvaha Guy Serbata o pojetí mluvnice v navrhovaném systému elementární franštiny. Zdůrazňuje, že není správné zakládat vyučování řeči jen na průzkumu řeči mluvené, neboť tato protiintelektualistická tendence opomíjí právě nejvytříbenější formu jazyka, totiž spisovný jazyk. „Petit negro“, jak nazývá elementární franštinu, neumožní tedy náležité porozumění řeči novin a literárních děl. — Serbat vytýká zvláště, že bylo opominuto odvozování, užívání vztažných zájmen v nepřímých pádech a jiné důležité věci. Trochu přehnaný se mi zdá jeho požadavek 3000—4000 slov, jimž prý se žák snadno naučí za dobu, kterou je nutno věnovat zvládnutí žádané mluvnické látky.

V třetím článku, jehož autor není uveden, se zdůrazňuje, že ani řeč dětí ani hovorový jazyk nemůže reprezentovat celý systém francouzského jazyka, nýbrž může být jen jeho znetvořeným obrazem. Okleštěného jazyka lze užit pro dorozumění při cestování po cizích zemích a do jistě

míry i v obchodních stycích, ale ne jako klíče ke kultuře. Autor soudí, že by rozšíření elementární franštiny vítali zejména kolonialisté, protože by prý neumožnila čtení francouzské literatury, mající staré tradice svobodného a pokrokového myšlení, a imperialisté, protože by se prý hodila za řeč vojenského velení atlantického paktu.

Čtvrtá část stručně, ale instruktivně pojednává o vzniku a dnešním stavu basic english a srovnává s ním français élémentaire.

Knížka je doplněna seznamem členů komise, jež vytvořila français élémentaire (ze známých jazykovědů tu jsou Benveniste, Bruneau, Fouché, Gougenheim, Lejeune, Matoré, Wagner), bibliografií děl, jež jsou výsledkem výzkumu frekvence slov, a ohlasy i kritikami, které vzbudila elementární franština.

Závěrem lze říci, že je možno prostudování uvedené knihy doporučit všem, kteří se zabývají problémy výuky francouzského jazyka, ať již jako učitelé a inspektoři nebo jako autoři učebnic, osnov, pedagogických statí atd.

Otto Ducháček

Vladimír Buben: Slovník česko-francouzský. Praha 2. vyd. 1955. Státní pedagog. nakl. Stran 477. Cena obou dílů — francouzsko-českého a česko-francouzského 39 Kčs.

Srovnáme-li starší naše slovníky francouzsko-české a česko-francouzské (na př. Herzerův-Iblův, Kubínův, Poverův-Bubnův-Stehlíkův) s novým vydáním slovníku Poverova-Bubnova-Stehlíkova, přepracovaného značně Vl. Bubnem a označeného dnes již jen jeho jménem, vyd. 1953 a 1955, vidíme, jak záslužnou práci vykonal na tomto úseku své bohaté vědecké činnosti. Tentokrát recensuji nejdřív část česko-francouzskou, kterou pokládám za důležitější a potřebnější, ač obě části zasluhují povšimnutí.

Prof. Vlad. Buben rozhojnil v česko-francouzském díle slovní zásobu. Frazologie je zvláště bohatá, najdeme tam velmi zdařilé překlady obrátů a rčení často užívaných a nesnadno tlumočitelných. Významové rozdíly a různá užití francouzských ekvivalentů jsou označeny krátkou českou poznámkou v závorce, zvláště slova lidová. V tomto vydání je uvedena i hospodářská a socialistická terminologie, jsou tam též nová slova. Zvláštní zmínky zasluhují zdařilé překlady českých slov s předponami do-, ne-, pře-, při-, roz- atd.

Autor ponechává i v 2. vyd. (1955) starší Rocherovu transkripci výslovnosti, která v své době jistě vyhovovala, dnes však by měla ustoupiti jednotné mezinárodní transkripci fonetické, mírně upravené pro potřeby širší české veřejnosti.

Jak jinak ani býti nemůže při obtížné práci slovníkářské, vploudila se i do tohoto záslužného díla některá nedopatření věcná (v. dále minonoska, uhlokoz, škvarek). U některých slov se vyskytne jen přibližné vysvětlení významu nebo krátký francouzský opis místo příslušného ekvivalentu (v. dále bluma, holeň, svobodárna). Některá lidová a domácká slova česká jsou přeložena francouzským výrazem spisovným, slohově neutrálním (v. habaděj, hromotluk, chítán, kloudný a j.).

Navrhují proto tyto změny a doplňky pro další vydání (2. vyd. z r. 1955 není opraveno) a předkládám je k diskusi:¹

bazén m. (v parku) bassin m., (koupaliště) piscine f. — běhoun m. (koberec) chemin m.; passage m.; (plátěný pás přes ubrus) chemin m. de table. — biřmovanec m. (před biřmováním) confirmand m., (po něm) confirmé m. — blanket m. formule f. Formulaire m. (Recueil de formules) je pochybné. (Cituji z Huma 5/7 1955, Assistance médicale gratuite: La demande d'admission à l'A. M. G. doit être adressée au maire de la commune de résidence soit sur papier libre soit sur la formule que le maire délivre à cet effet.) — bluma f. grosse prune f., quetsche f., ne: sorte de prune. — bráti se kam se rendre à, se diriger vers, ne: prendre le chemin le plus court. — brankář m. gardien m. du but, ne: de but. — bublanina f. tarte f. aux fruits, ne: sorte de gâteau aux fruits. — buchtá f. (malá) petit pain m. au lait, (velká kulatá) kouglof m., ne: sorte de gâteau tchèque. — capart m. marmot m., mioche m. (místo opisu: joli petit bambin). — cejchovní úřad m. bureau m. de vérification des poids et mesures, ne: des mesures. — cenový úřad m. contrôle m. des prix, office m. des prix — místo opisu. — citlivka f. mimosa m. (neudán rod), mimeuse f. — česač m. (ovoce) cueilleur m., místo opisu. — červenka f. rouget m. du porc, (dysenterie f. je úplavice vůbec). — dárek vánoční m. cadeau de Noël; étrenne f. je především novoroční. — dekadická soustava f. système m. décimal, místo: système métrique m. — divadlo v přírodě:

¹ Opírám se při nich o doklady, získané vlastní dlouholetou excerpcí a kontrolované přihládnutím k těmto francouzským slovníkům: Dictionnaire de l'Académie française. 8e éd. Paris, Hachette, 1932. — Larousse du XXe siècle. Paris, 1928—1933. — Pinloche, Vocabulaire par image de la langue française. Paris, Larousse, 1923. — Ch. Maquet, Dictionnaire analogique. Paris, Larousse, 1936.